

Студент 6 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ У ВИРОБНИЧОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Анотація. Визначено поняття виробничих запасів, проаналізовано важливість вибору методу вибуття запасів та окреслено основні проблеми сфери обліку та аналізу виробничих запасів.

Аннотация. Определено понятие производственных запасов, проанализировано значение выбора метода выбытия запасов и определены основные проблемы в области учета и анализа производственных запасов.

Annotation. In the given article the notion of production supplies is defined, importance of choice of method of leaving of supplies is analysed and basic problems are outlined in the sphere of consideration and analysis of production supplies.

Ключові слова: виробничі запаси, методи оцінки вибуття запасів, активи, облік, аналіз.

Актуальною проблемою в економіці України є не залучення виробничих запасів і нарощування обсягів, а їх використання. Прискорення обороту виробничих запасів на один лише день дасть змогу, в цілому по країні, вивільнити значну частину коштів, що зайнята у сфері обігу. Для цього потрібний дійовий економічний механізм впливу на ефективність використання виробничих запасів у державному секторі економіки.

Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку. На сьогоднішній день одним з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку є облік виробничих запасів.

Дослідженню актуальних проблем обліку виробничих запасів заборгованості присвячені роботи таких вітчизняних вчених, як В. Верхогляд [1], А. Золотухин [2], Т. Поверенная [3], Гончаров Ю. В. [4], Кравченко І. В. [4] та ін.

Метою дослідження є вивчення методичних аспектів обліку і аналізу виробничих запасів.

Для досягнення вказаної мети були поставлені і вирішені такі завдання:

досліджено економічну сутність виробничих запасів як об'єкта обліку і аналізу;

визначено методи вибуття запасів на підприємстві;

окреслено основні проблеми у сфері обліку та аналізу запасів.

Об'єктом дослідження є виробничі запаси.

Предметом дослідження статті є процес аналізу виробничих запасів на підприємстві.

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства використовують виробничі запаси, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства.

Виробничі запаси займають особливе місце не лише у складі майна підприємства, а й особливе місце їм належить у структурі витрат, оскільки виробничі запаси є основною складовою при формуванні собівартості готової продукції. Враховуючи це, виробничі підприємства особливу увагу приділяють саме обліку й аналізу виробничих запасів.

Для забезпеченості підприємства виробничими запасами та їх ефективного використання необхідно вживати комплекс заходів щодо виявлення, кількісного вимірювання та реалізації виявлених заходів. Для цього необхідно здійснювати систематичний облік і якісний аналіз рівня та динаміки забезпеченості, а також ефективності використання виробничих запасів.

Згідно з П(С)БО 9 запаси визнаються активами, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [4].

Верхогляд В. вважає, що матеріальні запаси – це вироби народного споживання та інші товари, які очікують вступ у процес особистого або виробничого споживання і знаходяться на різних стадіях виробництва і обороту продукції виробничо-технічного призначення. Крім того, до виробничих запасів він відносить сировину, матеріали, комплектуючі вироби, купівельні напівфабрикати, моторне паливо, запасні частини, малоцінні швидкозношувані предмети, включаючи ріжучий і вимірювальний інструмент, інвентар, спецодяг [1, с. 12].

Золотухин А. під запасами розуміє предмети праці, які в процесі виробництва перетворюються в ті чи інші продукти, або готову продукцію, призначену для особистого чи виробничого споживання [2, с. 21].

Найбільш оптимальним, на думку автора, є таке визначення виробничих запасів. Виробничі запаси – це складова частина предметів праці, які беруть участь у виготовленні продукції, але безпосередньо ще не задіяні у виробничому процесі, споживаються протягом одного виробничого циклу і всю свою вартість переносять на вартість кінцевого продукту.

Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу підприємств в умовах фінансової кризи вимагає формування якісно нової системи управління виробничими запасами, в якій головну роль відіграє система їх ідентифікації як об'єктів обліку та методів оцінки. Методи оцінки виробничих запасів підприємства напряму пов'язані з ефективністю процесів управління.

Найбільш вагоме значення має оцінка виробничих запасів при їх списанні. Саме тут виникають проблемні питання, пов'язані з вибором найбільш оптимального методу, варіанта впливу на вартість продукції, що

виготовляється, ціну готових виробів, попит споживачів і розмір прибутку, одержаного від реалізації, корегуванням економічного ефекту діяльності у звітах для інвесторів.

Згідно з П(С)БО "Запаси" на сьогоднішній день в Україні можуть використовуватися п'ять методів оцінки списання виробничих запасів: ідентифікованої собівартості; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу [4].

Вибір методу оцінки залежить від мети, яку ставить перед собою підприємство, тобто якщо запаси залишаються для власних потреб (у тому числі і для виробництва), зазвичай застосовується оцінка за собівартістю, а якщо на продаж – ринкова. Ринкова вартість застосовується і в інших випадках, наприклад, при залученні інвестицій, коли необхідно підняти вартість активів. Така практика поширена в економічно розвинутих державах, Україна ж не має достатнього досвіду ефективного застосування ринкової вартості щодо активів підприємств, які виставляються на продаж на аукціонах.

Вибір методу вибуття запасів залежить від їх подальшого використання: від утримання для власних потреб чи для реалізації на сторону. Проте у будь-якому випадку вартість вибуття запасів значно впливає на формування фінансового результату наприкінці звітного періоду.

Сьогодні можна застосовувати декілька методів оцінки запасів, кожен з яких має свої переваги та недоліки. Дуже важливо обрати той метод, який дозволяє найточніше провести оцінку з урахуванням інтересів власників підприємства та специфіки виробничої діяльності. У бухгалтерському обліку дуже важлива не кількість методів оцінки запасів, а їх безперечно позитивний вплив під час прийняття рішень щодо ціноутворення на вироблену продукцію та оцінку фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання.

Для підприємств України є важливим виявлення нагальних проблем обліку оборотних активів, що потребують вирішення, оскільки це сприяє забезпеченню формування достовірної, достатньо аналітичної інформації щодо оборотних активів для цілей управління. Крім того, важливе значення має контроль за збереженням та раціональним використанням у процесі виробництва оборотних активів [3, с. 25].

Важливим напрямом поліпшення використання обігових коштів є раціональне використання матеріальних ресурсів, зниження матеріаломісткості продукції. Крім того, існує проблема щодо складу МШП. Згідно з п.6 П(С)БО 9 України для цілей бухгалтерського обліку до складу запасів включають МШП, що використовуються протягом не більше одного року або нормального циклу, якщо він більше одного року [4]. П(С)БО 9 "Запаси" не містить переліку МШП, тому підприємства самі встановлюють і відображають в наказі про облікову політику склад МШП.

Ще однією проблемою, пов'язаною з організацією аналізу на підприємстві, є складна система цін на оборотні активи. Вивчаючи порядок використання облікової ціни та оптових договірних цін, слід зазначити, що застосування таких цін на підприємстві забезпечує єдність синтетичного й аналітичного обліку. З розвитком ринкових відносин договірні ціни повинні стабілізуватися, а це сприятиме спрощенню методики обліку.

Необхідно зазначити, що порядок формування витрат у фінансовому обліку дає широкі можливості для вуалювання доходів шляхом здійснення недоцільних витрат [5, с. 52].

Отже, для вдосконалення процесу управління оборотними активами потрібно проводити більш різноманітні аналітичні дослідження, звертаючи особливу увагу на специфіку галузі, в якій працює підприємство. Не менш важливим є здійснення прогнозування показників ефективності використання оборотних активів. Оскільки для аналізу ефективного використання виробничих запасів важливим є вибір методу вибуття запасів, то подальші дослідження доцільно проводити саме в цьому напрямі. А саме необхідно більш детально проаналізувати та розробити рекомендації для вибору того чи іншого методу вибуття запасів у певних умовах.

Наук. керівн. Пасенко Н. С.

Література: 1. Верховляд В. Учет запасов на производственном предприятии / Верховляд В. // Баланс. – 2007. – № 19. – С. 12–16. 2. Золотухин А. Учет запасов как необоротных активов / Золотухин А. // Баланс. – 2009. – № 47. – С. 20–21. 3. Поверенная Т. Организация учета запасов / Поверенная Т. // Баланс-Бюджет. – 2008. – № 12. – С. 24–27. 4. П(С)БО № 9 "Запаси". Бухгалтерський облік. Правове регулювання, стандарти, контроль // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2004. – № 4. – С. 199–206. 5. Гончаров Ю. В. Оцінка виробничих запасів: вітчизняний та зарубіжний досвід / Гончаров Ю. В., Кравченко В. І. // Бухгалтерський облік. – 2011. – № 1. – С. 50–53.